
Toki mailan bake eta bizikidetzako politikak egiteko iradokizunak

---

2016ko martxoaren 21a

Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusia

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

LEHENDAKARITZA
Bakegintza eta Bizikidetzarako
Idazkaritza Nagusia

PRESIDENCIA
Secretaría General
para la Paz y la Convivencia

Sarrera

2011ko urrian ETaren indarkeriaren amaieraren berri izan ostean, bakea behin betiko finkatzea eta bizikidetzaren normaltzea eskatu dute herritarrek, elkarteek nahiz politikariek, eta eskaera horiek oihartzuna eta isla dute euskal erakundeetan. Gizartearen oinarrian bizikidetzaren egunerokotasunean eraikitzeko, eremu instituzional hurbilenak udal-esparrua eta, modu osagarrian, foru-esparrua dira.

2013ko azaroaren 26an, Gobernu Kontseiluak 2013-16 aldirako Bake eta Bizikidetzaren Plana onartu zuen. Orduetik, Planaren 18 ekimenetan jasotako jarduketaren programak gauzatzen joan dira. Planaren 15. ekimenak, hain zuzen, Foru Aldundiekin eta Udalekin bizikidetzaren aldeko hitzarmen bat sustatu nahi du.

Ekimen horren helburua da oinarritzeko lan-ildo batzuk iradokitzea; hartara, eta bereziki udal esparruan, erakundearen askotariko jarduketek esparru orokor bera eta zentzu-batasuna izan dezaten. Dokumentu honek xede hori lortzen lagundu nahi du. Erakundearen arteko sinergia eta sinergia soziala bultzatu nahi ditu.

Beraz, hemen jasotako edukia ez da, ez akordio-proposamen bat, ez nahitaez osorik jarraitu beharrekoko jarduketaren katalogo bat. Jarduteko aukerei buruzko gida ireki bat da, eta erakunde bakoitzaren autonomiarekiko eta auzo, udal, eskualde nahiz lurralde historiko bakoitzaren errealitateen berezitasunekiko eta aniztasunarekiko begirunea du abiaburu.

Horiek horrela, Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusiak EUDELI, Arabako Foru Aldundiari, Bizkaiko Foru Aldundiari eta Gipuzkoako Foru Aldundiari helarazi die dokumentu hau, udal mailako bake- eta bizikidetzaren politika publikoak bateratzeko lan-tresna moduan aintzat har dezaten.

Dokumentuak funtsezko hiru galdera erantzun nahi ditu: Lehenbizi, zer gutxienez oinarritan bermatu behar diren Udalak, sen etikoz eta toki mailan adostasuna sustatuz jarduteko; bigarrenik, zer jardun-ildo bultzatu ditzakeen Udal batek edo Foru Aldundi batek bakearen eta bizikidetzaren arloan; eta, azkenik, zein diren erakundearen arteko koordinaziorako esparruak.

---

1. Jarduteko oinarriak

Oinarriak finkatzean “nondik jarduten den” galderari erantzuten zaio. Hau da, abiapuntuei. Oinarri horiek jarduna funtsezko ikuspuntu etiko eta demokratiko batetik kokatzen duten printzipio, konpromiso, helburu eta irizpideei lotzen zaizkie. Ildo horretan erreferentziakoa da “Zoru Etikoa” izendatutakoa, Eusko Legebiltzarrak iragan legealdian onartua. Oinarrien formulazioa nahi beste gara daiteke. Dokumentu honetan eskainitako formulazioa oso laburra da; lau paragrafotan, toki mailan adostasuna sustatzeko pentsatutako minimo bat taxutzen du.

1.1. Printzipio bat: giza duintasunaren etika

Bake eta bizikidetzaren aldeko jardunak, dela toki mailan, dela beste edozeinetan, giza duintasunaren etika du oinarritzko printzipio; oinarri unibertsala besterenezina eta preskribaezina da, eta pertsona guztiak bihurtzen ditu giza eskubideen subjektu, salbuespenik gabe. Giza duintasunaren zimen-duaren gainean eraiki zen eta sostengatzen da giza eskubideen etxea.

1.2. Konpromiso bat: giza eskubideak

Bakearen eta bizikidetzaren aldeko lana partekatzeko, funtsezko konpromisoa da giza eskubideen babesean eta sustapenean bat etortzea. Konpromiso integral bat da eta berekin dakar iraganean gertatutako indarkeria eta terrorismo mota oro arbuiatzea eta orainaldian nahiz etorkizunean berriz gertatzeari aurka egitea.

1.3. Helburu nagusi bat: bakea eta bizikidetzeta

Giza duintasunaren etikaren eta giza eskubideekiko konpromiso etiko eta integralaren printzipioa dutela euskarri, alor honetan gauzatutako jarduketa guztiek helburu nagusi bat dute: gizartearen oinarrietatik abiatuta, bakearen eta giza eskubideen aldeko kultura sustatzea, horrenbestez, indarkeriaren behin betiko eta atzeraezineko amaiera finkatzen eta bizikidetzaren normalizazio soziala bideratzen laguntzeko.

1.4. Irizpide gidari bat: aniztasuna eta adostasuna

Aniztasunarekiko begirunea ezinbesteko oinarri politikoa da bakearen eta bizikidetzaren alde jarduteko, eta adostasuna lortzeari garrantzi gorena ematea eskatzen du. Aniztasuna garatzeko eta bizikidetzeta proiektu sendo bihurtzeko, funtsezko irizpide gidaria da gure auzo, herri eta hirietan desberdinen arteko oinarritzko akordio sozial eta politikoak bilatzea eta sustatzea.

2. Udal mailan susta daitezkeen **jarduketak**

Atal honetan, Eusko Jaurlaritzaren Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusiak jardute-propotasamen sorta bat aurkezten du, toki mailan –eta betiere udal bakoitzaren errealitate, inguruabar eta ahalen arabera– susta daitezkeen sei aukera bilduta. Azpimarratu behar da tresna horiek iradokizun irekiak direla.

2.1. Bakegintza eta bizikidetzarako udal-batzordeak

Udalek, zein bere errealitatearen arabera, azter dezaketen lehen aukera udal-egituraren barruan bakegintza eta bizikidetzarako udal-batzordeak sortzea da, toki mailan giza eskubideei, biktimei, memoriari nahiz bizikidetzaren normalizazioari buruzko politika publikoak diseinatu eta bultzatu ditzaten. Batzordeek tokian tokiko sentsibilitate politiko guztiak biltzeko eta herritarrek nahiz gizarte-eragileek parte-hartzeko aukerari bide ematen diote, birtualtasun hori dute.

2.2. Herritarren foroak eta bizikidetzaren pluraleko esperientziak

Beste aukera bat, aurrekoaren osagarri, askotariko sentsibilitateak dituzten herritarren arteko bizikidetzaren foroak eta -esperientziak sortzea eta mantentzea da, toki mailan bizikidetzaren adostea sustatzeko. Ildo horretan, toki mailan badira esperientzia ugari, azken urteotan halako ekimenak egin dituztenak eta jardunbide egokitzat har daitezkeenak.

2.3. Biktimei babesa

Era berean, udal bakoitzak aintzat har dezake biktimen errealitateari buruzko tokiko azterketa bat egin edo eskatzeko aukera, bere laguntza-eskumenen esparruan eta errekonozimenduaren arloan zer jarduerara mota abiarazi dezakeen inguruko ondorioak ateratzeko. Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusiak ildo honetan egindako lanak eta dokumentuak abiaburu egokiak izan daitezke halako azterketa bat egiteko. Ildo horretan, Eusko Jaurlaritzako Biktimen eta Giza Eskubideen Zuzendaritzaren aholkularitza jaso dezakete.

2.4. Memoria-politika udal mailan

Udalek, orobat, Eusko Jaurlaritzak udal mailan memoria-politika publikoak egiteko eskaintako gomendioak gara ditzakete, eta urtero, azaroaren 10ean, Memoriaren Eguna ospatu, udalerrian ahalik eta adostasun handiena bilatuta. Gogora Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Institutuaren lankidetzarekin egin dezakete hori guztia.

2.5. Berriz gizarteratzea

Udal-eskumenei ez dute zuzeneko loturarik espetxe-kudeaketarekin; herriko bizilagunek espetxean izan ondoren berriz gizarteratzeko laguntzaren arloan, ordea, izan dezakete. Testuinguru horretan, Udalek printzipio legal eta humanitarioetan oinarritutako espetxe- eta gizarteratze-politika mota berri baten alde egin dezakete.

2.6. Bakearen, bizikidetzaren eta giza eskubideen aldeko kultura sustatzeko ekimenak

Udalek jarduteko dituzten aukeren barruan sartzen da, halaber, toki mailan giza eskubideak sustatzera eta gizartearen bakearen eta bizikidetzaren aldeko kultura baterako heztera bideratutako ekimenak bultzatzea eta babestea, elkarte-sarearekin eta tokian tokiko eragile sozialekin elkarlanean. Ildo horretan, Elkarrekin Programak eta beste zenbait diru-laguntzak aukera multzo bat jartzen dute udalen eskura.

---

3. Erakundeen arteko koordinazio-esparruak

3.1. Erakundeen arteko koordinazioa

Eusko Jaurlaritzaren Bake eta Bizikidetzeta Planak erreferentzia-esparru bat eskaintzen du alor horretako politika publikoak bideratzeko. Komunikazio eta koordinazio estua eta arina izatea politika instituzional arduratsuaren zeregina da. Elkarreagiteko gogoia honako jarduketara zehatz hauetan ageri da:

- EUDEL-en eta Arabako Foru Aldundiaren, Bizkaiko Foru Aldundiaren eta Gipuzkoako Foru Aldundiaren parte-hartzea Bake eta Bizikidetzeta Planaren Aholku Batzordean.
- Arabako Foru Aldundiaren, Bizkaiko Foru Aldundiaren eta Gipuzkoako Foru Aldundiaren eta Eusko Jaurlaritzaren arteko koordinazioa bizikidetzaren kultura bultzatzea helburu duten udal- eta elkarte-jarduerak sustatzeko Elkarrekin Programa gauzatzeko.

3.2. Memoria-erakundeekin koordinazioa

Memoriaren politika publikoek eginkizun nabarmena dute bizikidetzeta normaltzeko prozesuan. Horren erakusgarri da ezen, azkenaldian, askotariko erakunde elkar-osagarriak ari direla sortzen alor horretan eta, horrenbestez, ezinbestekoa da jardunaren koordinazioa. Jarduketara hauetan gauzatzen da:

- EUDEL-en eta Arabako Foru Aldundiaren, Bizkaiko Foru Aldundiaren eta Gipuzkoako Foru Aldundiaren parte-hartzea, Eusko Jaurlaritzarekin batera, Gogora Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Institutuaren Zuzendaritza Kontseiluan.
- EUDEL eta Arabako Foru Aldundia, Bizkaiko Foru Aldundia eta Gipuzkoako Foru Aldundia prest agertu dira memoria-politika publikoak egiten dituzten beste erakunde batzuekin elkarlanean aritzeko –Terrorismoaren Biktimen Memoriala, Gernikako Bakearen Museoa eta Aieteko Bakearen Etxea, kasu–, Eusko Jaurlaritzarekin batera, eta bai eta toki mailako nahiz elkarten alorreko beste oroimen-ekimen batzuekin ere.